

KJAK

Røða á Fólkapfundinum 2012

Hvussu gera vit tað gott at búgva í Føroyum? Hvussu gera vit Føroyar til eitt land, sum fólk vilja flyta til, heldur enn at flyta frá?

Aksel V. Johannesen

Ein byrjan kundi verið, at vit lærdu av teimum mistøkum, sum onnur lond hava gjørt.

Lat meg fortelja eina søgu um USA.

Fyri umleið 30 árum síðani tók eitt politiskt rák seg upp í þortum av vesturheiminum. Serstakliga USA við Ronald Reagan og Ongland við Margaret Thatcher á odda vóru undangongulond innan hetta rák. Politiska ástøðið snýr seg um, at tey múgvandi eru lokomotivið í búskapinum. Gev fyrirkum og teimum vælþjargaðu stórar skattalættar og stórar fyrimunir, so skal teirra nýtsla og teirra íløgur seyra niður gjøgnum alt samfelagið, so øll fáa bita av køkuni. Tá tað regnar á prest, so dryppar á degn.

Ástøðið hevur nú verið roynt í umleið 30 ár. Man tað hava virkað eftir ætlan? Ein kann, sum amerikanska kongressin hevur latið gjørt, vísir, at tann førði politikkurin í USA ikki gevur størri vøkstur, fleiri arbeiðspláss ella størri vælstand. Tvørtur ímóti hevur vøxturin í USA verið lægri enn í norðanlondum, talið av arbeiðsplássum er lækkað og ójavnin millum borgararnar er øktur munandi.

Stórus partur av vanligu arbeiðandi fjøldini í USA er vorðin fátækari seinastu 30 árin. Tíggju tey ríkastu prosentini av fólkinum eru tó vorðin munandi ríkari. T.d. so forvinnur ein stjóri í USA í meðal 200 ferðir so nógv sum ein vanligur arbeiðari.

Teir fyra hundrað ríkastu amerikanararnir eiga tilsamans 10 túsund milliardir krónur. Tað samsvarar við, at teir kundu galdið allar útreiðslurnar á okkara figgjárlóg kontant tvey hundrað ár fram í tíðina.

Samstundis, sum ríkir amerikanarar hava yvirflóð av pengum, hava 47 milliónir amerikanarar søkt statin um stuðul til keyp av mati, tí tey hava ikki ráð at keypa mat.

Ein politikkur, sum hevur verið góður fyri tey fækstu, og katastrofalur fyri tey flestu.

Í Føroyum finga vit í 2011 eina nýggja samgongu. Hvør

Aksel V. Johannesen, formaður Javnaðarflokksins

er politiska fyrimyndin hjá hesi samgonguni so?

Lat okkum hyggja at, hvat samgongan hevur framt.

Millum annað hava vit fingið eina nýggja skattaskipan. Vit kunnu fegnast um, at miðalinntøkurnar finga skattalætta, men skattaskipanin vendir sosialt fullkomiliga skeivt. Ein inntøka á 80.000 kr. um mánaðin hevur fingið ein skattalætta á 7.000 krónur. Tað svarar til ein nýggjan flatskerm - hvønn mánaða. Ein inntøka á 22.000 krónur ella lægri fekk ikki lut í skattalættanum. Tvørtur ímóti finga tey eina skattahækking, við forskattningini av pensjónum.

Fyrr í ár gav ein fyrirkø landsstýrinum eitt tilboð at keypa 40.000 tons av makreli fyri 100 milliónir krónur. Landsstýrið takkaði vegna Føroya fólk nei. Landsstýrið vildi heldur geva tilfeingið burtur, fyri lítið og lætt, til ein politiskt útvaldan skara.

Og fleiri av teimum, sum finga lut í gávuni frá Landsstýrinum fóru ikki undir at gera skipið klárt til fiskiskap. Nei, tey fóru inn á gólvið hjá advokatskrivstovunum at biðja um hjálp at selja kvotuna víðari.

Samstundis, sum samgongan gevur stórar gávur burtur, so hevur samgongan lækkað arbeiðsloysisstuðulin við 2.500 kr um mánaðin.

Og samgongan hevur ætlanir um, at fremja sparingar innan fólkapensjónina, fyrirtíðarpensjónina, lestrarstuðulinum, útbúgving, gransking og innan almenna samferðslukervið.

Samgongan førir ein øvugtan Robin Hood politikk har peningur verður fluttur frá teimum fátøku til tey ríku. Samgongan byggir sítt politiska grundarlag á somu ástøði sum Reagan og Thatcher. Argumentini hjá samgongulimum, serliga hjá einum av flokkunum, eru neyvt

tey somu sum hjá Reagan og Thatcher. Tað verður ført fram, at tað ikki er gott fyri vanligu føroyingin, um peningurin og virðini koma okkum øllum til góðar. Hinvegin verður sagt, at tað er gott fyri vanligu føroyingin, um peningurin og virðini enda í lummanum á nøkrum fáum og múgvandi privat persónum. Hesi fara at skapa ein vøkstur, sum skal koma øllum til góðar. Tesan er júst tann sama.

Um hugt verður eftir, hvat hesin politikkur hevur gjørt við USA, so síggi eg eina ræðumynd av Føroyum fyri mær – har løntakarin verður fátækari og tey ríku ríkari. Har sociali tryggleikin lækkar, og talið av luksus bilum hækkar. Har samhaldsfestið verður veikari og sjálvsøkni verður sterkari.

Er Reagan'sa USA veruliga fyrimyndin hjá okkum føroyingum. Ella eiga vit føroyingar, at leita okkum

íblástur hjá einum øðrum fyrrverandi amerikanskum forseta, Franklin Roosevelt, sum segði soleiðis:

»Okkara framburður kemur ikki at verða settur út frá, hvussu stórar yvirflóð tey ríku liva í. Okkara framburður kemur at verða settur út frá, hvussu okkara ríkiðmi verður býtt millum borgararnar«.

Hvar enda vit sum samfelag og einstaklingar, um vit gloyma týðningin av samhaldsfesti. Lat meg taka eitt dømi.

Eg havi ein vinmann, sum sigldi við einum føroyskum fiskiskipi. Fyri einum lítlum ári síðani fekk hann sekkin. Eigarin av skipinum valdi at skifta føroysku manningina út við bíliga undirlønta útlenska arbeiðsmegi. Talan er tíverri ikki um nakað eindømi.

Hetta kallast sosial dumping. Tá hetta letur seg gera, missir arbeiðandi fjøldin øll rættindi, sum fakfelgsrørslan hevur vunnið og stríðst fyri í meira enn 100 ár.

Um vit føroyingar ikki standa saman við fiskimonnunum og rópa varsko, tá traðkað verður á vunnin rættindi hjá teimum, hvør væntar tú fer at rópa varsko fyri teg, um tín arbeiðgevari traðkar á tíni rættindi, og skiftir teg út við ein undirløntan útlending.

Eitt gamalt svenskt orðatak sigur »Ongin kann alt. Øll kunnu okkurt, men saman kunnu vit alt«. Tað er júst saman at vit standa sterk. Einsamøll standa vit veik. Lat meg taka eitt annað dømi:

Gagnar tað okkum sum samfelag og sum einstaklingar, at skerja arbeiðsloysisstuðulin við 12,5 prosentum? Vit kunnu øll koma í ta støðu, at vit standa uttan arbeiði. Um vit, sum hava arbeiði, ikki tryggja teimum, sum missa arbeiðið rímlig livikar, hvør skal so tryggja okkum rímlig livikar, tá vit missa arbeiðið?

Eg havi álit á, at tit fara at tryggja Javnaðarflokkinum ta neyðugu undirtøkuna, so vit kunnu koma at valdinum aftur. Og tá fara vit at tryggja øllum lut í okkara ríkiðmi.

Skattalættin skal umleggjast, so tað fyrst og fremst eru lægru- og miðal inntøkurnar, ið fáa lut í skattalættanum.

Vit fara at tryggja, at okkara náttúrutilfeingi ikki verður latið ókeypist til nakrar einstaklingar at spekulera við. Náttúrutilfeingið er ogn Føroya fólks, og inntøkurnar frá náttúrutilfeinginum skulu koma øllum føroyingum til góða.

Ongin skal sleppa at reka vinnu í Føroyum, uttan at viðkomandi hevur sáttmála við løntakarfeløgini, og hesir sáttmálar skulu fylgjast.

Inntøkurnar frá okkara tilfeingisrættindum skulu tryggja okkum góðar vælferðarskipanir.

Tryggja, at vit raðfesta gransking, so nýggjar vinnur kunnu spíra og verandi vinnur endurnýggja seg.

Tryggja, at okkara ungdomur í størri mun fær møguleikan at útbúgva seg í Føroyum.

Tryggja, at mentan verður raðfest so fólki, ið her búleikast trívast.

Politikkur snýr seg um at fremja nøkur val – um at raðfesta. Um at velja, hvussu vit ynskja at fordeila og gagnnýta okkara ríkiðmi.

Javnaðarflokkurin vil taka nøkur onnur val, enn sitandi samgonga.

Aftur til spurningin. Hvussu gera vit tað gott at búgva í Føroyum? Hvussu gera vit Føroyar til eitt land, sum fólk vilja flyta til, heldur enn at flyta frá?

Royndirnar frá USA vísa okkum, at tað gera vit ikki við at byggja okkara samfelag á sjálvsøkni og tankan um, at einhvør er sær sjálvum næstur.

Tað gera vit við at tryggja øllum lut í ríkiðminum. Við at taka ábyrgd fyri okkum sjálvum, okkara medmenniskjum og samfelagnum. Tað er sum einstaklingar í einum felagsskapi, har vit taka hond um hvønn annan at vit veruliga kenna okkum trygg og fræls.

Tað eru tilík lond fólk stóðast í. Tað er tilík lond fólk vilja búgva í.

Takk fyri og góðan fólkafund.